

19.4.2021

Oikeusministeriö

OM:n lausuntopyyntö 18.3.2021, VN/2750/2020

RIKOSASIOIDEN SOVITTELUPALVELUIDEN SIIRTO OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALALLE – Ohjausryhmän raportti ja esitys (Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita 2021:10)

Oikeusministeriö on pyytänyt valtiovarainministeriöltä lausuntoa edellä mainitusta ohjausryhmän raportista. Valtiovarainministeriö toteaa lausuntonaan seuraavan.

Ohjausryhmä esittää raportissaan, että sovittelupalvelut siirrettäisiin sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle. Palvelun yleiset ohjaus- ja valvontatehtävät siirtyisivät oikeusministeriön tehtäväksi. Sovittelupalvelut tuotettaisiin valtion omana toimintana siten, että sovittelun ammattihenkilöstö olisi valtion virkamiehiä. Sovittelupalvelut liitettäisiin oikeusapu- ja edunvalvontapalvelujen yhteyteen ja tuotettaisiin mahdollisesti perustettavassa valtakunnallisessa oikeusapu- ja edunvalvontavirastossa. Siirrossa edellytetään, että sovittelun erityispiirteet säilytetään ja koulutetut vapaaehtoissovittelijat toteuttavat varsinaisen sovittelutyön rikosoikeusjärjestelmän ulkopuolella. Sovittelu käynnistyisi uudessa rakenteessa vuoden 2024 alussa. Sovittelupalvelun järjestämiseen ehdotetulla tavalla tarvittaisiin raportin mukaan oikeusministeriön hallinnonalalla 8,6–9,5 miljoonan euron määräraha, jolloin lisäresursointitarve olisi arviolta 1,2– 2,1 miljoonaa euroa.

Asiaa on taustoitettu ja selvitetty raportissa varsin kattavasti. Esitykset sovittelupalvelujen siirrosta sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle sekä sovittelupalvelujen tuottamisesta jatkossa valtion omana toimintana ovat sinänsä kannatettavia. Ehdotusten toteuttaminen parantaisi todennäköisesti toiminnan tuloksellisuutta sekä sovittelutoiminnan vaikuttavuuden että koko oikeusjärjestelmän tehokkaan toiminnan näkökulmista. Ehdotukset olisivat myös linjassa sovittelutoiminnan kasvaneen volyymin ja merkityksen kanssa. Raportissa perustellaan ehdotettua muutosta erityisesti positiivisilla vaikutuksilla nykyiseen sovitteluorganisaatioon (viranomaisvaikutukset). Jatkovalmistelussa tulisi kiinnittää enemmän huomiota

asiakasnäkökulman ja -vaikutusten kuvaamiseen, erittelyyn ja arviointiin. Sovittelun asiakkaille (riidan osapuolille, rikosentekijälle, rikosuhriille) voi olla etua sovittelun sijoittamisesta oikeusavun yhteyteen ja palvelun organisoinnista valtion hoidettavaksi. Näitä hyötyjä on kuvattu raportissa erityisesti nykyjärjestelmässä havaittujen ongelmien kautta, mutta tarkastelua voisi vielä syventää ja kohdistaa eri asiakasryhmiin sekä tehdä ehdotetun organisointimallin näkökulmasta.

Kannatettava on myös raporttiin sisältyvä ehdotus sovittelutoiminnan organisoinnista ns. oikeusapumallin mukaisesti, eli että oikeusministeriön hallinnonalalle tapahtuneen siirron jälkeen toiminta organisoitaisiin mahdollisesti perustettavan valtakunnallisen oikeusapu- ja edunvalvontaviraston tehtäväksi. Kuten raportissa todetaan, esteellisyyteen liittyvät kysymykset eivät vertailun mukaan näyttäisi estävän sovittelupalvelun siirtämistä oikeusaputoimistojen tehtäväksi, ja samalla oikeusaputoimistojen yhteyteen organisointi mahdollistaisi tuloksellisuuden näkökulmasta selviä toiminnallisia hyötyjä (olemassa oleva laaja toimipaikkaverkosto, tehtävien sisältöihin liittyvät synergiaedut, isomman virastokokonaisuuden tarjoamat skaalaedut) verrattuna toisena vaihtoehtona vertailussa olleeseen ns. erityisvirastomalliin.

Esitettyjä muutoksia koskevassa jatkovalmistelussa tulee selvittää tarkemmin mahdollisuuksia toiminnallisten rationalisointien ja synergioiden sekä niiden kautta saavutettavissa olevien säästöjen saavuttamiseksi. Toiminnan kokoaminen valtakunnalliseksi toiminnoksi mahdollistaa todennäköisesti pidemmällä aikavälillä myös toiminnan tehostamisen prosessien ja toimintatapojen yhtenäistämisen kautta. Toiminnan resursoinnin mitoitus tulee toteuttaa sovittelupalvelujen kysynnän mahdolliseen kasvuun perustuen mutta myös toiminnan kehittämisen synergiahyödyt huomioon ottaen. Tällöin on samalla huomioitava, että koska sovittelu on lähtökohtaisesti kustannustehokkaampi keino riitojen ja konfliktien ratkaisuun kuin varsinainen oikeusprosessi, tulisi sovittelun kustannuksien kasvua vähintäänkin vastaava tai suurempikin säästö syntyä muualla oikeusjärjestelmässä ja oikeusministeriön hallinnonalan muille toimijoille.

Raportin henkilöstövaikutuksia koskevat maininnat ovat vielä alustavia, eivätkä sisällä konkreettisia kuvauksia tai suunnitelmia. Henkilöstöön liittyvien kysymysten osalta on suositeltavaa olla erikseen yhteydessä valtiovarainministeriön valtiorahallinnon kehittämisosastoon ja Valtion työmarkkinalaitokseen valmistelun edetessä ja tarkentuessa. Muiltakin osin valtiovarainministeriön valtiorahallinnon kehittämisosasto tarjoaa mielellään toimialaansa kuuluvaa tukea organisaatiouudistuksen läpivientiin ja edellä mainittujen seikkojen huomiointiin jatkovalmistelussa.

Esitetyistä muutoksista johtuva määräraharave olisi raportin mukaan oikeusministeriön hallinnonalalla 8,6–9,5 miljoonaa euroa lähinnä tietojärjestelmän, henkilöstöhallinto- ja palkkakustannusrakenteen eroavuuksien vuoksi. Tämän lisäksi siirtymävaiheessa syntyisi raportin mukaan kertaluonteisia kuluja

tietojärjestelmän kehittämisestä, kalusteiden hankinnasta, mahdollisista muutoista ja muista toiminnan käynnistämiseen liittyvistä menoista. Näistä 7,1 miljoonaa euroa katettaisiin raportin mukaan sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta siirrettävällä osuudella, jolloin siirrosta valtiolle aiheutuvat uudet kustannusvaikutukset olisivat arviolta noin 1,2–2,1 miljoonaa euroa.

Valtiovarainministeriö toteaa, että raportissa ei ole yksilöity edellä todettujen kustannusvaikutusten mitoituserusteita eikä siirron toteuttamisesta saatavaksi arvioitavissa olevia kustannushyötyjä. Ministeriö pitää välttämättömänä näiden täsmentämistä asian jatkovalmistelussa ottaen huomioon mm. edellä esitetyt, organisointia, henkilöstövaikutuksia sekä mm. tietojärjestelmien synergistä kehittämistä koskevat näkökohdat.

Valtiovarainministeriö toteaa, että mahdollinen hallinnonalasiirto ja sen organisointi oikeusministeriön hallinnonalalla tulee lähtökohtaisesti toteuttaa kustannusneutraalisti ja valtiontalouden kehyspäätösten ja valtion talousarvioiden mukaisten määrärahojen ja henkilötyövuosimäärien puitteissa mm. edellä todettu säästöpotentiaali hyödyntäen. Mahdollisista lisäresursseista päätetään julkisen talouden suunnitelmia ja valtion talousarvioita koskevissa päätöksentekoprosesseissa.

Valtiosihteeri kansliapäällikkönä Juha Majanen

Osastopäällikkö, budjettipäällikkö Sami Yläoutinen

TIEDOKSI VM/KAO, VKO, BO/Klimenko, Inha, Vuorinen, Luoma-aho